



Historien om guldalderen på Djursland, brune ris og revolutionen som aldrig kom, afblomstrede blomsterbørn og gammelt mos på rullesten, hvide negre og jyske knejte. Og måske en løsning på et par af problemerne fra i morgen

Kollektiverne på Djursland. Nogen ser et nyt og bedre samfund foran sig, andre mærker arrigskaben stige ... de fleste har nok vænnet sig til tanken. Kollektiverne og hvad de førte med sig er blevet en del af denne egn. På godt og ondt. Og med udgangen af 1984 markerede vi en form for samlet i vores liv på Djursland. Det er 10 år siden DKI, Djurslands kollektive Indkøbsforening, det formelle udadvendte tegn på et fællesskab på Djursland, blev dannet. Den anledning har vi grebet.

Men, herregud, hvad er 10 år Det er jo ikke det formelle jubilæum, som er interessant. Det vi fejrer er jo strengt taget gået ned for mange år siden.

Alligevel jubler vi. I virkeligheden er der nok tale om et dybere behov: behovet for at indføje den *historiske dimension* i vores liv på Djursland. De unge udflyttere var rejst hjemmefra med store

visioner. Man brændte broerne bag sig, kappede livlinerne, de kendte institutioner, det tillærte normsystem. Bagagen bestod af en masse håb, utopisk energi og praktisk virkelyst. Men man kom til et ingenmandsland. Der man hørte til var man rejst fra - dér man rejste hen hørte man ikke til.

Nu har vi trods alt været her så længe, vi har bygget huse og født børn, at vi har brug for og kan vedkende os en historisk dimension. Vi har en historie, men den skal ikke fortælles her, korrekt og i detaljer. Men lad os benytte lejligheden til at spejle os i vores oprindelige visioner .. og lad os fornemme den genstridige virkeligheds styrke. Vi maler med den grove pensel i brede strøg: udviklingstræk, sammenhæng samt lidt vovede perspektiver. Den status vi gør idag udviskes af morgendagens begivenheder. Tingene bevæger sig heldigvis.

I. OPSPILLET

Kollektiverne på Djursland ... udadtil kan det have lydt som en sammentømret enhed. Indadtil var det en broget folk, men med én ting til fælles: en fælles oplevelsesbaggrund, af hvilken der udspringer et fælles håb eller drøm om en anden og bedre måde at leve sit liv på.

De første ankommer i slutningen af 60'erne. Det store træk sætter ind i den første halvdel af 70'erne. De færreste kender hinanden på forhånd. Og de færreste har overbevisende, gennemarbejdede argumenter for deres beslutning om at forlade byscenen. Det er en slags tidsånd i arbejde: ungdommens fælles oplevelse af samfundets uafvendelige døds-kørsel afføder mod-holdninger og mod-adfærd, som lader sig virkeliggøre i 60'ernes optimistiske samfundskonjunktur. Alt kan lade sig gøre - bare man vil og tør. Og mange kastede sig som modige linedansere ud i livseksperimenter - foreløbig uden sikkerhedsnet. (Til dem, som har glemt hvad en optimistisk samfundskonjunktur er: det er det modsatte af det paranoide fremtidsbillede dagens unge får banket ind idag, hvor alt strammes op og kun de bedste og flittige 'bliver til noget', Schlüter får en finger og iøvrigt står den på NO FUTURE. Så var der alligevel mere håb i en hippiedrøm).

REJSEN TIL DET NYE LAND

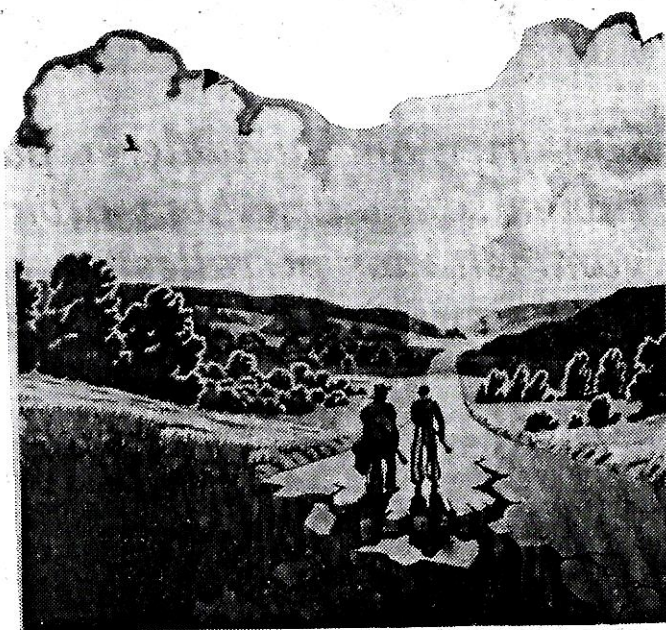
Rejsen bort fra de store byer og deres moderne opland var mere en psykisk rejse end en fysisk. Som for loo år siden, da danskere i looo-tal tog turen over det store vand pakket med håb og visioner, ventede der mange udfordringer i det jomfruelige land. Der var masser af sammenhæng og udviklinger som skulle vendes, masser af uudnyttede muligheder, som skulle realiseres. Men det var fremfor alt et psykisk spring, selvom man kun flyttede sine drømme fra Århus til Mols eller fra Birkerød til Emmeleve.

Redskabet til forandringen var ... dig og mig; en handlings- og forvandlings-

strategi med den personlige praksis som forandringens omdrejningspunkt. Kravet var at bringe sit praktiske hverdagsliv i overensstemmelse med vores politiske engagement i ordets allerbredeste betydning. Grundlaget for vores mod-ideologi var tidens *anti*-tilbøjeligheder

- materialistisk
- autoritær
- karriere-ambitiøs
- forurenende

koblet med en nansomhed og positiv omsorg for hinanden, for naturen, for kloden. For livet.



Beslutningen om at rejse ud var i sit inderste væsen defensiv: Det var et personligt forsvar i en søgen efter værdier, som man ikke fandt i samfundets etablerede sociale sammenhæng. Det kan derfor ikke undre, at den foretrukne organisationsform blev *kollektiv*: i kollektivet, hvor flere mennesker arbejder og lever sammen, fandt man dels de i samfundet mere og mere fortrængte fællesskabsværdier - dels fandt man støtte og tryghed blandt ligesindede. Og det var nødvendigt for at overleve i de helt nye omgivelser, både psykisk, socialt og fysisk, man havde begivet sig ud i.

VI ER IKKE ALENE

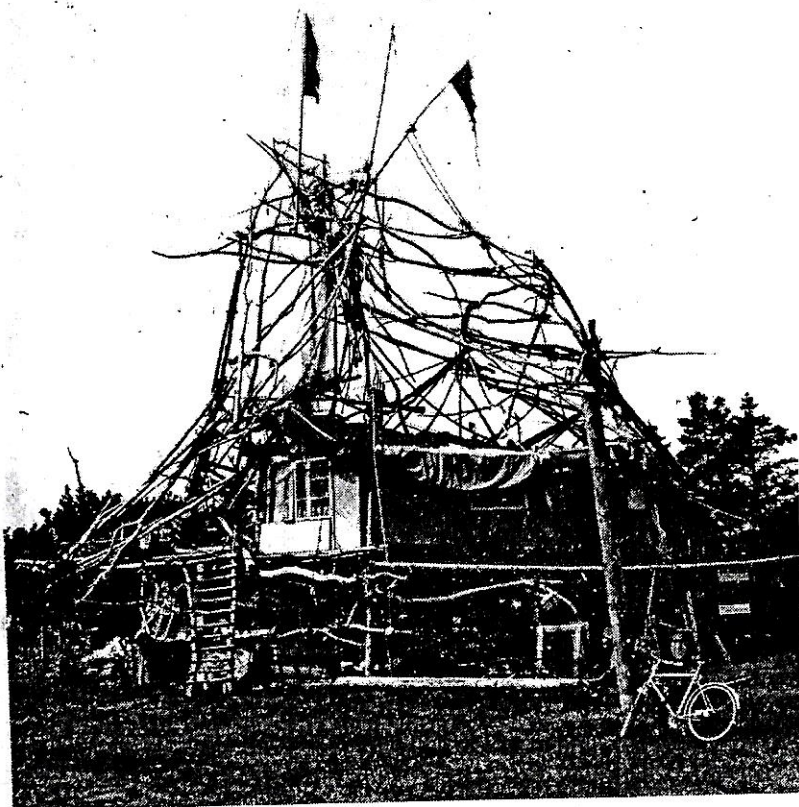
Men Djursland og kollektiverne på Djursland er jo hverken noget enestående eller isoleret fænomen. Udviklingen på Djursland føjer sig ind i en række af lokale eller regionale eksperimenterende miljøer, alle opstået omkring visioner om alternativitet og kollektive livsformer. Alle med den fælles rejsebagage: modvilje mod det overmodne materialistiske velfærdssanfund.

Thy oplevede det første store rykind i forbindelse med den store sommerlejr i Det ny Samfund i Frøstrup i 1970. Her tog man samtidig det første store skrald i forholdet til lokalbefolkningen og gav sig selv den værst tænkelige start som lokalt tilflyttermiljø ved at besætte Hjørdemål kirke. Et andet hjemstøgt område blev *Langeland*, hvor en af tidens kendteste utopier skrives i 1972 af Ebbe Kløvedal Reich og Henning Prins.

Så er det i midten af 70'erne, omkring de store mobiliseringer for fristaden *Christianias* overlevelse op til skæringsdato'en for statens rømningskrav den 1. april 1976, at *Djurslandskollektiverne* kommer i offentlighedens søgelys. Bondehøsten i julen 1975, hvor Christiania blev undsat til tonerne af Helges omdigtning af Skipper Klements morgensang med omkvædet 'Christianitter, jyske knejte, nu skal vi sejre i fristadens fejde', blev indledning til en af 70'ernes mest omfattende mobiliseringskampagner.

Meget lig kollektivmiljøet på Djursland tiltrak udflyttermiljøet på *Møn* omkring den kollektivt drevne Land & By butik sig megen opmærksomhed omkring 1977/78. *Syddyn* og især Svendborgområdet har i de senere år været et foretrukket udflytterområde for græsrodder med hang til alternativ praksis. Den nyeste magnet er tilsyneladende det naturskønne midtjyske område omkring Silkeborg og Nr.Snedesølandet, hvor vibrationerne vibrerer særligt intenst i disse år og nye og friske energier tiltrækkes og udfoldes - her med udgangspunkt i den så omtalte 'terapiølge'.

Karakteristisk for alle disse miljøer - og flere til - er deres status af udkant: man søger bort fra de dominerende centre og ud i den jomfruelige periferi for at realisere sine visioner om et nyt og bed-



re liv. Og selv om disse udflytninger sker med baggrund i den samme samfunds-konjunktur og over samme tidsperiode, oplever miljøerne, deres højdepunkter på forskellige tidspunkter. Opturene kommer ikke samtidigt, men forskudt: der retter sig i perioder en voldsom interesse imod de forskellige områder, fordi de via de almindelige græsrodsjungletrommer forlyder at være nået langt i opbygningen af tætte og solidariske alternative miljøer. Men det er som om denne optur samtidig sætter spiren til den kommende nedtur. Miljøerne opnår via de etablerede medier og de uformelle netværkskanaler en opmærksomhed, som i en selvforstærkende proces tiltrækker yderligere interesse-rede og øger forventningspresset. Miljøerne bliver kendt som åbne og alternative ... men hverken psyke eller den nærmest spontane organisatoriske struktur er gearret til massive integreringer af nyttilkomne. Følgen bliver grupperdannelser, intriger og hierarkiske tiltag, kort sagt afvigelser fra projekternes fornemste kendetegn: det kollektive ideal om alles uforbeholdne adgang til frihedens rige.

DET NYE FOLK

Lad os vende tilbage til Djursland. Til omkring 1968, hvor de første steder opstår dels i Tustrup-Nørager-området, dels på egnen omkring Grenå. Der kom flere steder, af mange forskellige slags. Både steder med produktioner af forskellige kunsthåndværks- og håndværksmæssig tilsnit, såvel som steder, der mere havde karakter af sammenstimlen af venner og bekendte for hyggen og livsnyderiets skyld og hvor man til fulde levede op til udflytterfilosofiens bud om at komme 'væk fra den stressede hverdag'.

Selvom folkene var kommet uafhængigt af hinanden, enkeltvist, som par eller i grupper, var man ligesom i samme båd: folk var omtrent lige gamle - og der var en grundlæggende overensstemmelse i livsfilosofien, hvor oplevelsen af naturen, antiforbrugerismen og en praktisk, livsnær og handlingsorienteret

hverdag var hjørnestenene. Og så lignede man hinanden. Den ny kultur var en *visuel* kultur: langt hår, skæg og skørter, ramponerede biler. Sidenhen blev velour'en nærmest uniform og understregede strøget af eventyr og hobbitliv derude mellem skov og mark på Djursland. Kom man om sommeren til stranden, ville man finde dem i en stor bunke ... uden tøj på. Nøgen i Guds fri natur, selvfølgelig. Men det har ganske givet næret lokalbefolkningens voldske visioner om tøjlesløs seksuel adfærd rundt omkring på gårdene.

Det var ikke svært at finde hinanden. Som nye og afvigende i uvante omgivelser var man ekstremt opsøgende. Henover fester og mere indadvendte rituelle handlinger omkring stearinlys, lavstammede borde og guitarklump rundt omkring i *kollektiverne* opbyggedes den djurslandske identitet og gruppefølelse.

II. ORGANISATIONEN

Miljøet var således ikke helt ungt, men nok modent i tidlig grad, da nogen begyndte at tænke i organisering. Det første forsøg blev gjort i 1973. Det andet i 1974 - og det lykkedes.

Hvordan organisere så broget en skare - en flok, hvor de fleste ikke *kunne klare*, når nogen 'snakkede politik', og som helst så forholdene finde deres helt egen balance på sund anarkistisk eller guddommelig vis. Sådan var det bare: alle grænsedragende eller båsættende tiltag blev betragtet med største skepsis.

Men ideen om en indkøbsforening havde gennemslagskraft: en løs organisering henover kombinationen af folks behov for sunde, rene og billige varer og behovet for social 'gang i den', kunne samle flokken. Og det altså sammen selvfølgelig under det kollektive banner: Djurslands *kollektive* Indkøbsforening.

At få billige og rene varer var noget de fleste umiddelbart og uforbeholdent kunne tilslutte sig. Kostbevidstheden og den sunde mad var jo en del af hele den politisk-filosofiske understrøm i udflytternes handlingsorienterede *forandringsfilosofi*: '*du er hvad du spiser*'. Det videre perspektiv lå i anknytningen til en udvidet frigørelse: denne fornemmelse af at kunne vriste sig fra den gennemkapitaliserede forbrugersfare - denne fornemmelse af at bekæmpe samfundets ensretning og centralisering - at kunne vende reklame og supermarkedet ryggen. det underbyggede og nærede det udtalte formål: at skabe frit rum - at få lov til at leve det liv man selv ønsker.

Djurslands kollektive Indkøbsforening blev en succes. Inden for et par år var det blevet en forening omfattende omtrent 120 bopladser på Djursland og Mols. Samtidig var den blevet paraplyen over en lang række politiske, kulturelle og sociale projekter og initiativer.



OPRØR FRA NEDEN

Men DKI blev også et skoleeksempel på, hvordan det kan gå, når tingene vokser ud af de rammer, som oprindeligt er blevet lagt for dem. Og *dét* er nok en af de vigtigste læresætninger i hele denne sag.

Indkøbsforeningens vokseværk betød en tiltagende arbejdsbyrde for arbejdsgrupperne og en stigende uigennemsiagtighed for de glade amatører, der stadig gik og gjorde tingene for sjov og helt frivilligt. Umærkeligt var der sket en professionalisering af de nødvendige funktioner. Strukturen skruedes mere og mere fast på grund af aktivisternes manglende evne og overskud til at uddelegere ansvar og arbejdsopgaver. Efterhånden opstod indtrykket af lagdelt organisation, og dermed rykkede en hel stribe af de fra samfundet kendte modsætninger helt ind på disken i vores egen alternative butik: nogen få styrede/en masse blev styret - nogle få solgte noget/en masse købte noget - nogle få var kuli'er/en masse nød frugterne af de fås slid osv.osv. Der var opstået et skel mellem dem på den ene

side og dem på den anden side af disken. Der var ikke længere tale om en stor og bred fælles ansvarlighed.

Det måtte der gøres noget ved ! Oprør fra neden ! På en række møder og ekstraordinære generalforsamlinger forsøgte man at kultivere den struktur, som var vokset 'vildt' frem i takt med en ekspansion, som tog magten fra menneskerne. Man forsøgte sig med et idealistisk kursskifte ved at stille tingene på hovedet. Man forsøgte at realisere alle visionerne her og nu uanset de erfaringer man havde gjort. Strukturen blev ekstremdemokratiseret med turnusordninger, overlappende arbejdsgrupper, tvangsarbejde og alle de frustrerende tiltag man tyr til i bedste mening, når de frivillige - og i græsrodsarbejdet uundværlige - kræfter er sluppet op.

DKI FORGÅR - NETVERKET BESTÅR

I løbet af et år var indkøbsforeningen færdig. Tilbage stod vi med en flot ud-tænkt områdestruktur: 5 autonome områder indenfor Djursland og Mols med tilløb

85

til formaliserede beslutningsformer.
En flot struktur - uden indhold.

Men: sammenbruddet af indkøbsforeningen var ikke den store katastrofe. Før DKI i sin stolte form lagde sig til hvile havde den opfyldt sit fornemste formål: at etablere netværket, at bringe folk sammen - at gøre området og miljøet gen-nemskueligt. Det sociale netværk var blevet bygget op og blev stående.

Folk skulle godt nok stadig have noget at spise, og derfor har ideen om en eller anden form for indkøbsforening eller butik levet videre, men på et i forhold til 'guldalderen' meget nedskruet blus - og med den beklagelige butikslukning i Glæsborg i foråret 1984 som foreløbig sidste kapitel. I Den gamle Brugs - først hos Fiskerikollektivet og siden hos Byggekollektivet - havde man i en årrække forsøgt sig med en dagligvare- og gavebutik i Land & By-stilen, som vo-

res venner på Møn var sluppet så godt fra i Stege og som nærmest blev forbil-lede for Land & By-butikker andre ste-der i landet.

Men manglende professionalisme i butik-kens sidste og kollektive tid og et util-strækkeligt kundegrundlag for en sådan specialbutik i Glæsborg gjorde udslaget. Til sidst svigtede selv de mest oplagte kunder butikken. De knappe penge spil-lede med - og den snævre økonomi udhulede tilsyneladende folkets ideale fordringer til det gode og sunde liv: godt nok var havregrynene ikke biologiske i Brugsen, men de kostede kun det halve.

I foråret 1985 udvidede Brugsen i Glæsborg butikken i stor stil. Idag kan man få et bredt sortiment af økologiske og biologiske produkter. Er det tegn på sejr eller nederlag for vores sag ?

III. KULTUR OG MENNESKER

Rundt omkring i det djurske landskab boede menneskerne. På gårde, i hønsehuse, skurvogne, høstakke og luftkasteller. Den kollektive norm var bærende: på de fleste steder boede flere mennesker sam-men - på en eller anden måde. De der boede for sig selv eller i små familier kaldte vi 'kollektivtsindede'. Det var et åbent og tolerant miljø, det meste af tiden båret af et socialt overskud og nysgerrighed, man værdsatte jordens frug-ter og Guds fri natur, tog den for det meste med ro og prioriterede i hvert fald den sociale trivsel fremfor job, karriere og ophobning af døde ting.

Det var rundt omkring på disse gårde og i samarbejdet mellem dem, at forudsætningerne for et større fællesskab blev skabt. Den sparsomme og ufuldstændige organisa-toriske udvikling førte kun til mere fællesskab, fordi den blev omflydt og fyldt med et usædvanlig mangfoldigt kul-turliv. Dette 'vort eget' kulturelle liv kunne menneskerne tilslutte sig, identi-ficere sig med og lade sig inspirere af.

Det var denne kulturelle alsidighed og rigdom, som i midten af 70'erne gjorde Djurslandsmiljøet til noget - ja, lad os bare kalde det - enestående.

Guitaren var altid ved hånden i køkken-krogen og den nye kulturs budskab om det enkle og simple livs fylde er indeholdt i en her på egnen kendt sang, skrevet af forfatterinden Grethe Helthberg på et helt andet tidspunkt et helt andet sted, men som i Mathildes musikalske udførelse var alles sang ... dengang.

*Jeg vil vende tilbage til markerne
for at finde de tabte spor
jeg vil standse og lytte til fuglene
mens min fod synker dybt i jord
for jeg føler en længsel
så stærk og klar
at den bryder min hverdagsring
jeg vil hjem til de steder
jeg kommer fra
til de første/de sande ting.*



Sangen blev sunget følsomt og kælt, en stille trosbekendelse henover lejr-bålet. Der var mere fart over Bue, når han sang om drømmen om det simple liv, som på lignende vis kridtede livsholdningen op. Her dog i en mere udadvendt, ja nærmest 'politisk' stil, hvor man griber fat i 'den anden' og rusker godt i ham/hende:

*Du drøner afsted i din store bil
med stereoanlægget igang
på dit ansigt er der ikke skyggen af smil
du har ikke tid til en sang
for du er hængt op på dit farve-tv
på din vaskemaskine
du er hængt op på dit hus og din bil
og andre ting der ikke er dine*

Omkvæd:

*Drømmen om et simple liv
som du har drømt engang
hvad mon der egentlig blev af den
der er en anden
der synger din sang*

I omkvædet i sidste vers er synderen for alvor gået i fælden og står nu i muld helt til knæene. Forestil Jer et tætpakket dansesgulv på Krygers Kro, hvor bare alle er med på sidste omkvæd

*Drømmen om det simple liv
som du har drømt engang
har du nu endelig fundet den
nu skal du selv
til at synge din sang*

DEN KOLLEKTIVE IDENTITET

Sange som ovennævnte er kulturbærende. De udstråler overbevisning om rigtigheden af vores egne holdninger og praksis. "Stresseren i byen", "bonden på traktoren" - de var helt gal på den - det var bare synd de ikke selv kunne se det.

Denne ideologiske overbevisning og styrken man forfægtede den med fandt megen af sit udspring i livet i kollektiverne. En ting er selvfølgelig at man i kollektiverne ville gøre oprør mod den private ejendomsret, konkurrencemoral og den indsnævrede og udhulede familieinstitution - kendte tematiseringer i kollektivbevægelsens snart 20-årige historie. Men her gik man udover dette: der opstod en *kollektiv livsform*, som blev identitetsskabende. Man fandt sine sociale holdepunkter gennem livet i kollektiverne, man fik et gruppetilhørsforhold, man fik identitet. Alt det man gik rundt og mente om 'samfundet og alt det pis', det kunne man belægge med sin egen praksis: man *forsøgte* at leve kollektivt, at ta' den lidt med ro, at dyrke giftfrit ... osv.

OPBRUD I LIVSMØNSTRET

Den kollektive ballon springer ikke med et brag - luften ligesom siver ud af den. I slutningen af 70'erne falder antallet af store stolte kollektivgårde - 'guldalderen's inspirerende indgangsporte til

785

miljøet. Den snigende afkollektivisering viste sig på mange synlige og usynlige fronter: antallet af villatelte på sommerlejren, skurvogne rundt omkring på gårdene, opløste fællesøkonomier og meget andet. Set fra idag virker tendensen klar og tydelig: den store kollektivitet, de store steder med vidtrækkende sociale og arbejdsmæssige perspektiver, var vigende til fordel for et nyt livsmønster. Nu var kollektiviteten ikke længere omdrejningspunktet som tidligere, men føjede sig snarere ind som del af en livsholdning side om side med glæden over livet på landet, dyrene, grøntsagerne, børnene, vennerne. På mange måder ligner tingene nok stadig sig selv rundt omkring på gårdene - men nu nok mere på baggrund af et bredt og knapt så tæt socialt fællesskab istedet for den kollektivitet, som af mange oplevedes som mere og mere snærende.

Den gl. redaktør kneb en tåre, da Holger Baggers Gård i Sangstrup måtte på tvangsauktion. Eller da Grandlund, som virkelig har holdt den kollektive fane højt, søgte beboere til deres 'bofællesskab'. Og over udviklingen på vores eget sted. Alene Skippershovedfolkene på Meilgård slot repræsenterer idag en flot kollektiv vision på Djursland.

OPBRUDDETS PARALLELITET

Tingene hænger selvfølgelig sammen, og bliver et opbrud synligt i den ene ende af livsmønstret, sker der også noget andre steder. Og de organisatoriske koks og den snigende udhuling af kollektivtankens praktiske udtryk på Djursland hænger selvfølgelig sammen. Og med det andre sammenhæng.

Det var som om miljøet ikke længere føltes udvidende og opløftende, men også snævert og begrænsende. Ikke mærkeligt, siden det kollektive miljø jo var et isoleret miljø i det større lokale sammenhæng. Denne sociale isolation overlevede man i de første mange år op til guldalderen, fordi man - både frivilligt og ufrivilligt - søgte hinandens selskab, fandt mening i miljøet og folte sig som del af en større gruppe. Men denne ghetto-agtige situation bliver en dag utilstrækkelig og det sociale fællesskab kan komme til at virke klaustrofobisk.

I Kni blev festerne mere voldske, folk kunne ikke styre deres branderter og

der var bræk og pis over det hele som på et sumpet værtshus i byen. De djurske kendetegn 'fred og kærlighed', det uforfalskede hippie-image med lange skørter og velour blev sat under pres. Nogen blev klippet korthårede, sorte læderjakker blev stilen i en del af gruppen. En modreaktion var sat igang.

HVA' MED DE LOKALE ?

De unge tilflyttere kom til et ingenmandsland. Der var ingen begejstring - og kun holdepunkter hos de få, som i forvejen var på tværs i det lokale. Den filosofiske skrothandler fik vind i sejlene som gør-det-selv-konsulent og forvalter af kollektivernes reservedelslager. Eller hede-bonden, som havde vendt gårdejerhierarkiet ryggen. Han kunne noget som de unge gerne ville lære. De unge fiskere kom med en kasse øl imellem sig og fladfisk til damerne. Der skulle mod til for at nærme sig de nye ikke helt almindelige beboere på egnen.

Men tilnærmelsen mellem lokale og tilflyttere var ikke let. De unge tilflyttere var besjælet af ideer, som kun med megen god vilje kunne tolkes som havende et sammenhæng med de lokales liv. En del af opbruddet rettede sig også mod forholdet til lokalbefolkningen. Efterhånden havde man boet herude så længe, at man folte sig som en del af egnen. Og man kunne da ikke til tid og evighed køre sit eget ræs med en hel masse udenom på nakken. Man kom de lokale mere i møde. Igen både frivilligt og ufrivilligt. Vores eget miljø snærede i sin indadvendthed. Der skulle ske noget.

REJSEN TIL AFRIKA

Vi er i foråret 1976. Der har været udadvendte initiativer henover vinteren. Bondehæren og nu køb af cirkustelt sammen med Solvognen. Henrik fra Keramikgården havde været primus motor i et energioplysningsprojekt, energicirkuset, hvor djursk gøgl skulle gå hånd i hånd med seriøs energioplysning - imod atomkraft.

Men Henrik måtte stå af før det var kommet igang for alvor. Han var på vej til Tanzania som u-landsfrivillig. Henrik skulle sætte noget pottemageri igang et sted nede ved Victoria-søen. På god djursk facon skrev Henrik hjem til vennerne i Indkøbs Tidende. Han skrev, at det var et dejligt land han var kommet til, og at

han ønskede, at vi andre skulle komme til at opleve det. Han skrev, at det var fantastisk at være i et land, hvor mange af de projekter vi gik og snakkede om herhjemme i vores 'romantiske enklaver' - ja, det var faktisk officiel regeringspolitik dernede. Præsidenten stod og sagde det samme i stort anlagte taler.

Selvfølgelig skulle vi til Tanzania. Selvfølgelig skulle vi da til kollektiv-land - os, en dansk kollektivstamme, skulle møde vores venner i Afrika. Og sådan startede *Daraja la Utamaduni*, kulturbroen Djursland - Sukuma. 25 blegansigter var på teater- og musiktur til Tanzania i sommeren 1977.

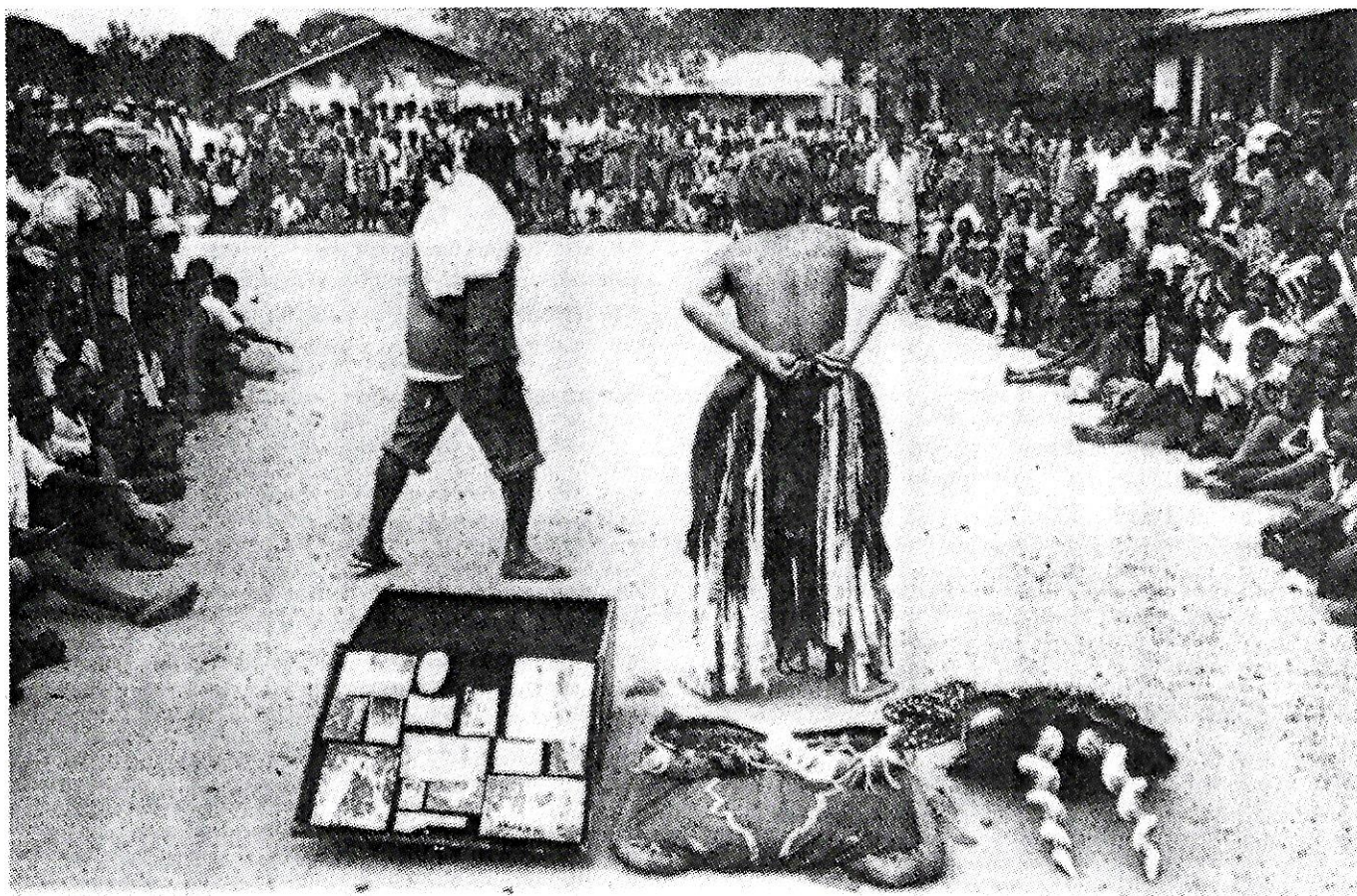
Disse u-landsforbindelser opstod selvfølgelig ikke i et tomrum. Det måtte gå sådan. I hele vores formulerede vision var der nogle klare forbindelseslinier til en håndgribelig solidaritet med den 3. verdens lande. Vores omsorg for hinanden, for miljøet, udtraktes jo til at gælde hele kloden, og u-landene var et klart holdepunkt i vores fordømmelse af vores egen fædrende/mødrende civilisation. Og heller ikke her står Djursland isoleret: der var mange solidaritetsforeninger, klunserkollektiver, Tvind havde gjort hele verden til sit klasseværelse og trak u-landsproblematikken helt ind under huden på folk ved at sende dem afsted på egen hånd i faldefærdige busser. Chri-

stiania, Thy-lejren og lignende projekters nøjsomhedsideologier har tydelige paralleler til livet i u-landene."Gud, det er jo ligesom i Christiania", røg det ud af Marianne, da hun sammen med en hel stribe djursere for første gang oplevede gadebilledet i Dar es Salaam.

Udviklingen på Djursland varslede opbrud. At koble vores ideer, praktiske kundskaber og fællesskabserfaringer med et ophold i et 3.verdensland var en yderst kreativ løsning på den rutine og snigende ligegyldighed vi mærkede i vores miljø. Utamaduniholdet og dem der fulgte efter i det spor, spillede på vores kulturelle mangfoldighed og kreative talent.

Og sporene er sat. En del djurslædinge, ikke mindst pottemagere, har taget deres tørn i den 3.verden. Og kulturel udveksling er det blevet til. Om 30 år kan en etnograf sikkert få tre år til at gå med at finde ud af hvorfor og hvordan der på det nordlige Djursland er opstået en mærkelig trommedansekultur med tydelig østafrikansk inspiration.

Rejsen til Afrika blev en frugtbar udfordring for mange djurslædinge, den kulturelle formidling er spredt ud over det ganske land, og den 3.verdens sag er på bedste vis blevet levendegjort for os andre på Djursland, som aldrig kom afsted.



Jun 85

IV. PERSPEKTIVER

Så står vi så her, midt i 80'erne i et kriseramt Danmark, som det så ofte siges. Hvor er vi henne i alt dette?

Vores udgangspunkt var et helt andet end det vi kender i dag. Vi opponerede imod et samfund, som ekspanderede uhammet, og som troede at de problemer, som væksten affødte, bare lod sig løse ved mere vækst og mere vækst. Som man vil vide er vinden vendt nok så radikalt gennem de sidste ti år: det man så optimistisk troede var fremtidsperspektivet - mere velfærd, mere rigdom, flere muligheder - var kun en beskeden konjunktur. Fremtidsperspektivet idag er en helt anden og langt mere radikal trussel mod de udhulede fællesskabsinstitutioner i vores samfund. Og vores miljø blev - på linie med alle mulige andre danskere - fanget i den samfundsmæssige nedturs velfærdsmæssige konsekvenser: intet arbejde, nedskæringer, forringede støttemuligheder, et opstrammet uddannelsessystem.

Vores selvvalgte nøjsomhedsideologi er blevet barsk hverdag for en masse danskere. Vores ønske om ikke at knokle os i stykker for at kunne købe og forbruge mere er mere eller mindre ufri-villigt virkelighed for 300.000 danskere. De kan nemlig ikke få arbejde. Heriblandt 100.000 unge mennesker.

DE FLESTE ER HER ENDNU

På trods af ... alligevel ... heldigvis ... så er vi her endnu. Mange af de tilflyttere, som bor her idag, har boet her i mange år. Vi bygger på de huse vi bor i, Vores børn vokser til og har i dag deres egen skole. Miljøet har overlevet både samfundets og sin egen nedtur.

Vi bor ikke i store kollektiver mere, men i mindre sammenhæng - dog stadig i en tæt social atmosfære. Kommer man rundt på gårdene, er der stadig liv og et mylder af børn, dyr, værkstedsaktiviteter, folk der lige kommer forbi og måske bliver et par dage. På mange måder tror jeg vi har kunnet realisere et liv, hvor vi er tættere på nogle væsentlige ting end mange steder ude i samfundet. Selvom ikke alt er idyl og helt som det skal være, forholder vi os i mange

sammenhæng trofaste overfor vores oprindelige udgangspunkt. Og det er en styrke.

Vi har noget som er væsentligt: vi har et *socialt netværk*, som det hedder med et af tidens ord. Det sociale netværk giver os en frihed og en tilknytning til et socialt fællesskab. Desværre kan vi ikke bryste os af materielt at have overvundet systemets begrænsninger. Megen af vor handlefrihed er relativ - 'bissen' og 'støtten' handler i sin yderste konsekvens med. Vores miljø har aldrig været et produktivt miljø i ordets snævraste forstand. I den djurske ideologi har der været indbygget adskillige bremseklodser på den snævre økonomiske foretagsomhed. Men flere og flere forsøger i dag at gøre et talent eller en lidenskab eller lyst til et levebrød.

Produktion, organisation, politik og alle disse *heavy* begreber fra det virkelige liv klinger desværre skævt sammen med miljøets vægtige leveregel om 'at tage tingene i den rækkefølge de kommer'. Må vi fremover endnu bedre mestre kombinationen af spontanitet og overraskelse med de nødvendige erfaringer og læreprocesser.

FREMTIDEN ER IKKE BARE SPØRGSMÅL

Retningen for samfundsudviklingen ligger ligesom for: først rykker man folk op med rod og flytter dem til byen. Henover denne proces går familien i sin traditionelle form i opløsning. Og nu skubbes mange ud af arbejdsmarkedet. Her mister man ikke alene en hyre, man udstødes af et af de få tilbageværende sociale fællesskaber: arbejdsfællesskaber. Udhulingen og nedbrydningen af de kendte og kulturbærende fællesskaber er totalt og gennemført.

En stigende del af befolkningen udstødes og skubbes ud i hjørnerne af samfundet. De vil være henvist til at leve i udkanten af et effektivt og højt gearret samfund. Vi nærmer os et samfund af A- og B-mennesker, et samfund af mennesker der kan bruges - og nogle der ikke kan bruges.

Vi er selv søgt ud i periferien. Vi har forsøgt at skabe social nærhed og fællesskab. Vi har overlevet på andre præmisser end de snævre økonomiske, de smarte, de effektive. Det er dér vores ressourcer ligger. Dér kan vores erfaringer bruges. At sikre at fremtidens samfund ikke bliver et kløvet samfund med video og bip-spil som fritidstilbud. At sikre, at de lokale fællesskaber overlever og kommer til at blomstre, at der er brug for alle ... at poesien får lov at leve.

Martin, Jættestuen.